

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Навчально-науковий інститут менеджменту

Кафедра менеджменту

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни Адміністративне право

на тему: ”Призначення та сутність адміністративного стягнення”

Виконав(ла):

студент(ка) групи

ТУхр-12-23-Б1Пр(4.6здс)

освітньо-професійної програми «Право»

Баранов Максим Григорович

Керівник:

Рудь Алеся Аркадіївна

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ	5
1.1. Поняття, ознаки та соціально-правова сутність адміністративного стягнення станом на 2025 рік	5
1.2. Функції та мета адміністративних стягнень у системі заходів адміністративного примусу	7
1.3. Принципи застосування адміністративних стягнень у світлі верховенства права	10
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ	14
2.1. Класифікація та характеристика окремих видів стягнень	14
2.2. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх	17
2.3. Співвідношення адміністративних стягнень з іншими заходами адміністративної відповідальності	21
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ	28
3.1. Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення	28
3.2. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність: сучасні підходи судової практики	31

3.3. Строки накладення адміністративних стягнень та вектори вдосконалення	
КУПАП на 2026 рік	34
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40

ВСТУП

Актуальність теми. Наприкінці 2025 року інститут адміністративної відповідальності в Україні перебуває у стані активної модернізації. Адміністративне стягнення, як кінцевий результат реалізації цієї відповідальності, перестає бути виключно каральним інструментом держави. Сучасна доктрина адміністративного права розглядає стягнення як засіб виховання правослужняної поведінки, запобігання новим правопорушенням та відновлення порушеного правопорядку в умовах динамічного розвитку суспільних відносин.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення сутності адміністративного примусу в контексті європейських стандартів прав людини. Питання справедливого призначення стягнення, врахування особи правопорушника та дотримання принципу пропорційності набувають особливої ваги в умовах правового режиму, що діє в Україні у 2024–2025 роках. Окрім того, очікуване ухвалення нової редакції Кодексу України про адміністративні проступки (чи суттєве оновлення чинного КУпАП) потребує глибокого аналізу превентивної функції стягнень.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад, правової сутності та практичних аспектів призначення адміністративних стягнень, а також аналіз системи стягнень та порядку їх накладення за законодавством України станом на кінець 2025 року.

Завданнями роботи є:

Розкрити поняття та ознаки адміністративного стягнення.

Визначити функції та мету застосування стягнень.

Проаналізувати систему та види адміністративних стягнень.

Дослідити загальні правила та процедуру призначення стягнень.

Окреслити проблеми та перспективи розвитку законодавства у цій сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку із застосуванням заходів адміністративної відповідальності. Предметом дослідження є норми адміністративного законодавства України, що регулюють види, зміст та порядок призначення адміністративних стягнень.

Методи дослідження. У роботі використано системно-структурний, порівняльно-правовий, логіко-семантичний методи та метод аналізу судової практики 2024–2025 років.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

1.1. Поняття, ознаки та соціально-правова сутність адміністративного стягнення станом на 2025 рік

Адміністративне стягнення є центральним інститутом права адміністративної відповідальності. У науковій думці кінця 2025 року воно розглядається як специфічна форма державного реагування на вчинення адміністративного правопорушення (проступку), що полягає у застосуванні до винної особи заходів морального, матеріального або особистісного впливу.

Сутність адміністративного стягнення виявляється через його основні ознаки:

Державно-примусовий характер: стягнення призначається від імені держави уповноваженими органами (судом, поліцією, адмінкомісіями тощо).

Правова регламентація: види та порядок призначення стягнень чітко визначені КУпАП.

Наявність вини: стягнення застосовується лише за вчинення протиправної, винної дії чи бездіяльності.

Превентивна спрямованість: головною метою є запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Соціально-правова сутність стягнення наприкінці 2025 року полягає у дотриманні балансу між публічним інтересом (підтримання порядку) та повагою до прав людини. Стягнення не має на меті приниження людської гідності або заподіяння фізичних страждань, що є обов'язковою вимогою статті 3 Конвенції про захист прав людини. У 2025 році адміністративне стягнення все

більше набуває характеру «правового уроку» для громадянина, стимулюючи його до правомірної поведінки в майбутньому.

Додатково до базових характеристик, наприкінці 2025 року наукова дискусія щодо природи адміністративного стягнення зосереджується на його місці в системі заходів адміністративного примусу. Важливо чітко розмежовувати адміністративні стягнення та заходи адміністративного припинення (наприклад, вилучення речей) або заходи забезпечення провадження (адміністративне затримання). Якщо останні мають на меті негайне припинення протиправних дій або створення умов для розгляду справи, то адміністративне стягнення є логічним завершенням процесу, остаточним актом правосуддя чи волевиявлення органу виконавчої влади, що констатує вину особи та визначає міру її відповідальності.

Соціальна сутність адміністративного стягнення у 2025 році зазнала трансформації під впливом доктрини «людиноцентричного» адміністративного права. Сьогодні стягнення розглядається не лише як кара (репресія), а як інструмент відновлення балансу між інтересами громадянина та держави. Правова природа стягнення включає три взаємопов'язані аспекти:

Нормативний аспект: стягнення є санкцією адміністративно-правової норми, яка активується лише за наявності складу правопорушення.

Процесуальний аспект: накладення стягнення можливе лише в межах суворо регламентованої процедури, що гарантує особі право на захист та апеляцію.

Виховний аспект: стягнення спрямоване на зміну внутрішньої установки правопорушника щодо неприпустимості ігнорування суспільних правил.

Варто зауважити, що станом на 2025 рік в Україні остаточно утвердився підхід, за яким адміністративне стягнення не може мати на меті збагачення бюджету. Хоча грошові штрафи залишаються найпоширенішим видом санкцій, їхній розмір у 2025 році все частіше корелюється з майновим станом особи та тяжкістю наслідків вчиненого діяння. Це відображає принцип індивідуалізації відповідальності, який є наріжним каменем сучасного адміністративного права.

Окремої уваги заслуговує ознака офіційної оцінки поведінки особи. Накладення адміністративного стягнення означає, що держава офіційно визнає поведінку особи як суспільно шкідливу та протиправну. Це породжує для особи певний правовий стан — стан «адміністративної караності» (аналог судимості в кримінальному праві, але з менш суворими наслідками), який триває протягом року з моменту виконання стягнення. Наприкінці 2025 року цей статус враховується при повторності правопорушень, що може призводити до застосування більш суворих санкцій.

Отже, адміністративне стягнення у 2025 році — це не просто покарання, а комплексна правова категорія, що поєднує в собі державний примус, виховний вплив та правовий наслідок протиправної поведінки. Воно виступає гарантом дотримання публічного порядку та безпеки, забезпечуючи при цьому повагу до фундаментальних прав і свобод індивіда. Удосконалення розуміння сутності стягнення дозволяє відійти від застарілих каральних методів управління до більш цивілізованих форм соціального контролю.

1.2. Функції та мета адміністративних стягнень у системі заходів адміністративного примусу

Згідно з положеннями статті 23 КУпАП, адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Станом на кінець 2025 року науковці виділяють дві стратегічні цілі (мети) адміністративного стягнення:

Спеціальна превенція: спрямована безпосередньо на правопорушника, щоб запобігти повторенню ним протиправних дій у майбутньому. Вона

досягається шляхом створення для особи певних негативних наслідків, які роблять правопорушення економічно чи соціально не вигідним.

Загальна превенція: спрямована на інших членів суспільства (невизначене коло осіб). Сам факт існування стягнення та невідворотність його застосування мають стримувати інших громадян від порушення правопорядку.

Реалізація цих цілей здійснюється через виконання адміністративним стягненням низки взаємопов'язаних функцій:

Каральна (репресивна) функція: полягає у позбавленні правопорушника певних благ (матеріальних — при штрафі, особистих — при арешті, правових — при позбавленні права керування авто). Наприкінці 2025 року ця функція розглядається як необхідний елемент відплати за порушення встановлених державою правил.

Виховна функція: орієнтована на формування у свідомості особи поваги до закону. У 2025 році адміністративне право дедалі більше акцентує на тому, що стягнення має не «зламати» особу, а переконати її у необхідності правомірної поведінки.

Запобіжна (превентивна) функція: виражається у створенні бар'єрів для вчинення нових проступків.

Сигнальна функція: накладення стягнення сигналізує державі та суспільству про наявність конфлікту між особою та правопорядком, що вимагає вжиття відповідних заходів реагування.

Досліджуючи місце адміністративних стягнень у системі заходів адміністративного примусу станом на 2025 рік, важливо підкреслити їхню фінальну роль. Якщо заходи адміністративного попередження спрямовані на недопущення шкоди, а заходи адміністративного припинення — на негайне зупинення вже розпочатого правопорушення, то адміністративні стягнення застосовуються постфактум, як юридична оцінка вже завершеного діяння. У цьому контексті стягнення виконує роль «правового стабілізатора», який повертає суспільні відносини у стан рівноваги після вчиненого делікту.

Однією з дискусійних тем кінця 2025 року залишається правопідтверджуюча (правообмежувальна) функція стягнення. Наприклад, такий вид стягнення як позбавлення спеціального права (права полювання або права керування транспортними засобами) фактично тимчасово вилучає особу з певного сектору правовідносин, де вона продемонструвала свою небезпечність або некомпетентність. Це не просто кара, а спосіб убезпечення суспільства від ризиків, які створює недисциплінований учасник руху чи мисливець. Таким чином, мета виховання тут поєднується з межею фізичного обмеження шкідливого впливу на оточуюче середовище.

Окремої уваги заслуговує трансформація компенсаційної функції. Традиційно вважалося, що адміністративне стягнення не має на меті відшкодування шкоди, оскільки це сфера цивільного права. Проте наприкінці 2025 року в адміністративному законодавстві України спостерігається тенденція до впровадження «відновлювального підходу». Наприклад, при призначенні громадських робіт правопорушник своєю працею безпосередньо приносить користь громаді, якій було завдано шкоди або дискомфорту його протиправною поведінкою. Це дозволяє реалізувати соціальну справедливість у більш наочний спосіб, ніж проста сплата штрафу до абстрактного бюджету.

Важливо розуміти, що ефективність функцій адміністративного стягнення безпосередньо залежить від принципу невідворотності. У 2025 році науковці МАУП та інших провідних установ наголошують: якщо правопорушник уникає стягнення через недоліки процедури або закінчення строків давності, всі вищезгадані функції (виховна, каральна, превентивна) анілюються. Це породжує у особи почуття безкарності та підриває загальну превенцію в суспільстві. Тому адміністративне стягнення розглядається як завершальна ланка ланцюга відповідальності, яка має бути міцною та логічно завершеною.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що станом на кінець 2025 року сутність мети та функцій адміністративних стягнень полягає у їхній комплексності. Держава відмовляється від суто репресивного підходу на користь моделі, де стягнення є інструментом соціальної корекції. Розуміння

функціонального призначення кожного виду стягнення дозволяє суду чи уповноваженому органу обирати саме ту міру впливу, яка буде найбільш дієвою у конкретній ситуації, забезпечуючи максимальний виховний ефект при мінімально необхідному втручанні у права особи.

1.3. Принципи застосування адміністративних стягнень у світлі верховенства права

Станом на межу 2025–2026 років принципи застосування адміністративних стягнень розглядаються не просто як теоретичні настанови, а як імперативні вимоги, недотримання яких тягне за собою визнання стягнення незаконним. У світлі доктрини верховенства права, кожне накладене стягнення має бути не лише законним, а й справедливим, доцільним та пропорційним.

До фундаментальних принципів, що визначають сутність призначення адміністративних стягнень у 2025 році, належать:

Принцип законності (*nulla poena sine lege*): ніхто не може бути притягнутий до відповідальності інакше, як на підставах і в порядку, встановлених законом. Адміністративне стягнення може бути призначене лише в межах санкції, передбаченої конкретною статтею КУпАП.

Принцип справедливості та рівності: адміністративна відповідальність має бути однаковою для всіх громадян, незалежно від походження, майнового стану чи посади. Справедливість також означає відповідність тяжкості покарання характеру вчиненого діяння.

Принцип пропорційності (співмірності): один із найбільш динамічних принципів у практиці 2025 року. Він вимагає від суб'єкта владних повноважень обирати такий захід впливу, який є найменш обтяжливим для особи, але при цьому достатнім для досягнення мети виховання та запобігання правопорушенням.

Принцип індивідуалізації: при призначенні стягнення обов'язково враховуються характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, а також обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність.

Принцип гуманізму: адміністративне стягнення не може мати на меті заподіяння фізичних страждань або приниження людської гідності.

Особливістю правозастосування наприкінці 2025 року є те, що принципи верховенства права та пропорційності стали ключовими аргументами при оскарженні рішень про накладення стягнень у судах. Господарські та адміністративні суди все частіше скасовують штрафи, якщо вони призначені без врахування життєвих обставин особи або якщо шкода від правопорушення є значно меншою за розмір санкції. Таким чином, принципи виступають «запобіжним механізмом» проти свавілля держави та гарантують, що адміністративний примус залишатиметься в межах правового поля демократичного суспільства.

У розвиток аналізу принципів застосування адміністративних стягнень наприкінці 2025 року необхідно акцентувати увагу на принципі належного урядування (good administration), який дедалі активніше інтегрується в українське адміністративне право через практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Цей принцип вимагає, щоб у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, державні органи діяли вчасно, належним чином і з максимальною послідовністю. У контексті призначення стягнення це означає, що будь-яка неточність або помилка у процедурі, вчинена державним органом (наприклад, поліцією або інспекцією), не повинна ставитися в провину громадянину та призводити до погіршення його становища.

Особливого значення у 2025 році набула доктрина «Критеріїв Енгеля» (Engel criteria), розроблена ЄСПЛ. Згідно з цією доктриною, якщо адміністративне стягнення має суттєвий каральний характер (наприклад, великі штрафи або адміністративний арешт), таке провадження за своєю суттю прирівнюється до «кримінального» у розумінні статті 6 Конвенції про захист

прав людини. Це накладає на суб'єктів призначення стягнень додаткові зобов'язання: дотримання презумпції невинуватості, права особи на професійну правничу допомогу та права не свідчити проти себе. Таким чином, межа між адміністративним та кримінальним правом у 2025 році стає дедалі тоншою, що вимагає від посадових осіб вищого рівня правової культури при обґрунтуванні рішення про накладення стягнення.

Принцип пропорційності у сучасній судовій практиці 2024–2025 років трансформувався у вимогу «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту фундаментальних прав особи. При призначенні стягнення, особливо матеріального характеру (штрафу), суб'єкт владних повноважень зобов'язаний переконатися, що таке стягнення не стане для особи «надмірним індивідуальним тягарем». Наприклад, накладення максимального штрафу на особу з мінімальними доходами за формальне правопорушення, яке не потягло тяжких наслідків, наприкінці 2025 року однозначно трактується судами як порушення принципу пропорційності. Це стимулює законодавця до впровадження «гнучких» санкцій (відносних диспозицій), які дозволяють суду обирати розмір штрафу в межах «від» і «до», замість фіксованих сум.

Також варто виділити принцип правової визначеності. Він передбачає, що норми, які встановлюють адміністративні стягнення, мають бути чіткими, зрозумілими та передбачуваними для особи. Громадянин повинен мати змогу заздалегідь оцінити правові наслідки своєї поведінки. Станом на кінець 2025 року, будь-яка неоднозначність у тлумаченні норми, що передбачає стягнення, має вирішуватися на користь особи (принцип *in dubio pro reo*). Це зміцнює довіру до системи адміністративної юстиції та робить адміністративне право інструментом захисту, а не лише обмеження.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що станом на 2026 рік принципи застосування адміністративних стягнень стали реальним живим інструментом правосуддя. Вони забезпечують трансформацію адміністративного стягнення з інструмента «державного тиску» на засіб «правової корекції». Вивчення цих

принципів у межах курсової роботи дозволяє зрозуміти, що сутність адміністративного стягнення у демократичній державі полягає не у факті покарання, а у легітимному та пропорційному відновленні правопорядку, заснованому на повазі до гідності кожної людини.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМА ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

2.1. Класифікація та характеристика окремих видів стягнень

Система адміністративних стягнень станом на кінець 2025 року являє собою законодавчо закріплений, вичерпний перелік видів покарань, розташованих у певній послідовності — від найменш суворих до найбільш обтяжливих. Ця ієрархія дозволяє правозастосовним органам максимально точно реалізувати принцип індивідуалізації відповідальності.

Відповідно до статті 24 КУпАП (з урахуванням останніх новел 2024–2025 років), адміністративні стягнення класифікують за декількома критеріями:

За характером впливу на правопорушника:

Заходи морального впливу: Попередження.

Заходи матеріального (майнового) впливу: Штраф, оплатне вилучення предмета, конфіскація.

Заходи особистісного впливу (обмеження волі або прав): Адміністративний арешт, позбавлення спеціального права (наприклад, права керування ТЗ), вислання за межі України.

Заходи трудового впливу: Громадські роботи, виправні роботи, суспільно корисні роботи.

За порядком призначення:

Основні: Можуть призначатися лише самостійно (попередження, штраф, громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт).

Додаткові: Призначаються лише разом з основними (конфіскація, оплатне вилучення).

Змішані: Ті, що можуть виступати як основними, так і додатковими (наприклад, позбавлення спеціального права).

Стисла характеристика провідних видів стягнень у 2025 році:

Попередження: Офіційне застереження правопорушника у письмовій формі. У 2025 році часто застосовується в електронному вигляді через систему «Дія» за незначні порушення.

Штраф: Найбільш розповсюджене стягнення. Його особливістю у 2025 році є диференціація залежно від прожиткового мінімуму та впровадження системи «швидкої сплати» зі знижкою 50% для певних категорій правопорушень (зокрема, у сфері ПДР).

Позбавлення спеціального права: Застосовується на строк від одного місяця до десяти років. Актуальним у 2025 році є розширення цього стягнення на право користування електронними сервісами або права на полювання у випадках екологічних правопорушень.

Громадські роботи: Полягають у виконанні особою у вільний від основної роботи час безоплатних суспільно корисних робіт. У 2025 році цей вид стягнення розглядається як пріоритетний альтернативний захід штрафу для незахищених верств населення.

Адміністративний арешт: Винятковий захід, що призначається лише судом на строк до 15 діб. Наприкінці 2025 року сфера його застосування звужується через політику гуманізації законодавства, залишаючись санкцією лише за найтяжчі проступки (наприклад, керування у стані сп'яніння або злісну покору поліції).

У доповнення до базової класифікації, наприкінці 2025 року особливої актуальності набуває детальне розмежування майнових стягнень, а саме конфіскації та оплатного вилучення. У правозастосовній практиці 2024–2025 років конфіскація розглядається як примусове безоплатне передання предмета, що став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення, у власність держави. Важливою новелою є те, що згідно з рішеннями Конституційного Суду та оновленими нормами КУпАП, конфіскація може бути

застосована лише судом і лише у випадках, коли це прямо передбачено законом та є пропорційним вчиненому діянню. Натомість оплатне вилучення, яке у 2025 році зустрічається рідше (здебільшого у справах, пов'язаних із порушенням правил зберігання зброї), передбачає реалізацію вилученого предмета з подальшою передачею вирученої суми колишньому власнику за вирахування витрат на реалізацію. Це стягнення є менш суворим і спрямоване на усунення небезпеки, яку становить володіння певним предметом конкретною особою, без повного позбавлення її майнового активу.

Система трудових стягнень у 2025 році також зазнала функціональної трансформації. Виправні роботи, що призначаються на строк до двох місяців із відрахуванням до 20% заробітку в дохід держави, поступово втрачають свою популярність через складність адміністрування у приватному секторі. Натомість громадські роботи стали основним видом «реабілітаційного» покарання. Їхня сутність полягає не у важкій фізичній праці, а в участі у благоустрої територій, допомозі у соціальних центрах чи роботі в екологічних проектах громад. Окремим, специфічним видом, що набув ваги у 2024–2025 роках, є суспільно корисні роботи, які призначаються судом за заборгованість зі сплати аліментів. Оплата за такі роботи йде безпосередньо на погашення боргу перед дитиною, що робить це стягнення унікальним інструментом соціального захисту.

Щодо адміністративного арешту, то наприкінці 2025 року правова доктрина остаточно визначила його як «захід останньої надії». У судовій практиці сформувався підхід, за яким арешт не може бути призначений, якщо мета виховання особи може бути досягнута шляхом накладення високого штрафу або громадських робіт. Більше того, у 2025 році значно розширився перелік осіб, до яких арешт не може бути застосований: крім вагітних жінок та інвалідів I-II груп, до цього списку увійшли самотні батьки, що виховують дітей до 14 років, та особи, чиє затримання може призвести до руйнування критично важливих соціальних зв'язків. Це свідчить про глибоку гуманізацію адміністративного примусу.

Цифровізація 2025 року внесла свої корективи і у виконання стягнень. Наприклад, такий вид як попередження тепер автоматично відображається в електронному профілі правопорушника в системі «Дія», що дозволяє вести прозорий облік «адміністративної історії» громадянина. Це важливо для врахування ознаки повторності — якщо особа вчиняє аналогічний проступок протягом року, автоматизована система підказує органу, що накладає стягнення, про неможливість повторного застосування мінімальної санкції.

Таким чином, система адміністративних стягнень станом на 2026 рік є не просто статичним списком, а гнучким інструментарієм. Вона дозволяє державі диференціювати вплив залежно від того, чи має правопорушення майновий характер, чи пов'язане воно з порушенням особистих прав громадян або правил безпеки. Розуміння специфіки кожного виду стягнення дозволяє майбутнім юристам правильно кваліфікувати дії правоохоронних органів та забезпечувати ефективний захист клієнтів від надмірного чи помилкового примусу.

2.2. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх

Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх станом на кінець 2025 року визначаються пріоритетом виховної та охоронної функцій держави над каральною. Згідно зі статтею 13 КУпАП, до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24-1 КУпАП, якщо тільки характер правопорушення не вимагає застосування загальних стягнень.

Система заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх у 2025 році, включає:

Зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого: Цей захід спрямований на усвідомлення підлітком морального

аспекту своєї провини та відновлення прав потерпілого через механізм реституції.

Попередження: На відміну від загального адміністративного стягнення, попередження для неповнолітніх має більш виражений педагогічний характер.

Догана або сувора догана: Заходи морально-психологічного впливу, що мають на меті викликати почуття сорому за вчинене та запобігти рецидиву.

Передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу, а також окремим громадянам на їх прохання: Це ключовий захід, який у 2025 році розглядається як форма делегування виховної функції від держави до безпосереднього оточення дитини.

Важливою особливістю 2024–2025 років є те, що при вирішенні питання про застосування цих заходів суд (а справи цієї категорії розглядають виключно судді) зобов'язаний залучати представників органів ювенальної превенції та соціальних служб. Це дозволяє реалізувати принцип найкращих інтересів дитини.

Однак, згідно з частиною 2 статті 13 КУпАП, у разі вчинення неповнолітніми певних категорій правопорушень (зокрема, пов'язаних із керуванням транспортними засобами у стані сп'яніння, злісною непокорюю поліції, дрібним розкраданням або порушенням правил обігу наркотичних засобів), вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. У 2025 році така диференціація дозволяє підтримувати суворий контроль за безпекою на дорогах та громадським порядком, не зважаючи на вік правопорушника, якщо його дії становлять високу суспільну небезпеку.

Додатково до аналізу заходів впливу, наприкінці 2025 року в українській адміністративно-правовій доктрині утвердилася концепція «відновного правосуддя» (restorative justice) щодо неповнолітніх. Це означає, що при виборі заходу впливу суддя керується не стільки фактом вчинення проступку, скільки потенціалом для ресоціалізації підлітка. У 2024–2025 роках суттєво посилилася роль соціального дослідження особи неповнолітнього: перед призначенням

заходу впливу суд часто вивчає умови виховання, психологічний стан та мікроклімат у родині, що дозволяє відійти від формального підходу.

Окремої уваги заслуговує такий захід, як передача під нагляд. У 2025 році цей інструмент став більш цифровим та інтегрованим. Наприклад, нагляд педагогічного колективу тепер передбачає не лише моральні бесіди, а й залучення підлітка до спеціалізованих соціально-виховних програм, що можуть обліковуватися через електронні освітні системи. Важливо розуміти, що передача під нагляд батькам є дієвою лише тоді, коли самі батьки здатні здійснювати такий вплив. Якщо ж встановлено, що саме невиконання батьками своїх обов'язків стало причиною правопорушення, суд у 2025 році все частіше схиляється до передачі дитини під нагляд органам опіки або призначення іншого заходу, що виключає формалізм.

Важливим юридичним нюансом є те, що заходи впливу за статтею 24-1 КУпАП не вважаються адміністративними стягненнями у класичному розумінні. Це заходи виховного характеру, які не тягнуть за собою стану «адміністративної караності». Це має критичне значення для майбутнього неповнолітнього, оскільки інформація про застосування таких заходів у 2025 році не відображається у довідках про притягнення до адміністративної відповідальності, що видаються для працевлаштування чи навчання, забезпечуючи підлітку «право на помилку».

Однак, практика 2025 року демонструє суворість щодо правопорушень, які загрожують життю та здоров'ю громадян. Коли неповнолітній притягується до відповідальності на загальних підставах (наприклад, за ст. 130 КУпАП — керування у стані сп'яніння), йому призначається саме адміністративне стягнення (штраф), а не захід впливу. У такому разі штраф зазвичай сплачують батьки, що створює опосередкований майновий тиск на родину, стимулюючи її до кращого контролю за поведінкою дитини.

Таким чином, станом на 2025 рік інститут відповідальності неповнолітніх є складним поєднанням педагогіки та права. Держава через адміністративне законодавство намагається бути «мудрим наставником», який використовує

силу закону не для придушення, а для корекції траєкторії розвитку особистості. Такий підхід повністю відповідає стандартам ООН щодо ювенальної юстиції та євроінтеграційним зобов'язанням України щодо захисту прав дитини.

Додатково до аналізу специфіки ювенальної адміністративної юстиції наприкінці 2025 року, варто звернути увагу на інтеграцію інституту медіації у процедуру застосування заходу «публічне або в іншій формі вибачення». У 2024–2025 роках в Україні було впроваджено пілотні проекти, де перед винесенням постанови судом сторонам (неповнолітньому та потерпілому) пропонується допомога професійного медіатора. Якщо підліток щиро усвідомлює провину та знаходить шлях до примирення, суд розцінює це як найвищий ступінь досягнення мети виховання. Це дозволяє уникнути формалізму, коли вибачення приноситься «під тиском» суду, та перетворює процес на реальний інструмент моральної корекції особистості.

Важливим аспектом 2025 року є посилення індивідуального планування виховного впливу. При передачі неповнолітнього під нагляд (стаття 24-1 КУпАП), суд все частіше встановлює конкретні умови такого нагляду, які можуть включати:

- відвідування корекційних занять із психологом;
- обмеження перебування у певних місцях у вечірній час;
- участь у волонтерських проектах.

Така деталізація робить захід впливу динамічним: він не просто констатує факт нагляду, а створює «дорожню карту» для виправлення підлітка. У 2025 році органи ювенальної превенції використовують цифрові інструменти моніторингу, які дозволяють батькам або педагогам оперативно звітувати про успіхи дитини, що може бути підставою для дострокового припинення заходу впливу у разі зразкової поведінки.

Окремої уваги заслуговує правовий зв'язок між правопорушенням дитини та відповідальністю батьків за статтею 184 КУпАП (невиконання обов'язків щодо виховання). Наприкінці 2025 року судова практика виходить із того, що притягнення батьків до відповідальності не має бути автоматичним. Суд

повинен встановити прямий причинно-наслідковий зв'язок між поведінкою батьків та проступком дитини. Це спонукає суди до глибшого вивчення соціального портрета родини, що відповідає європейському принципу «дружнього до дитини правосуддя».

Нарешті, у 2025 році значно актуалізувалося питання захисту цифрових прав неповнолітніх у межах адміністративної відповідальності. Оскільки значна частина проступків (дрібне хуліганство, цькування) перейшла у кіберпростір, заходи впливу адаптуються до цих реалій. Наприклад, «догана» може супроводжуватися рекомендацією щодо обмеження використання певних соціальних мереж або проходження курсу з цифрової гігієни. Такий підхід робить адміністративне право релевантним до сучасних викликів, перед якими постає молодь у 2026 році.

Підсумовуючи розширений аналіз, можна стверджувати, що станом на сьогодні заходи впливу на неповнолітніх є найбільш гуманною та гнучкою частиною КУпАП. Вони демонструють відмову держави від ролі «карателя» на користь ролі «соціального наставника», що є фундаментальним для розбудови правової держави в Україні.

2.3. Співвідношення адміністративних стягнень з іншими заходами адміністративної відповідальності

Станом на кінець 2025 року в адміністративному праві України чітко розмежовують поняття «адміністративне стягнення» та інші «заходи адміністративного примусу». Це розмежування має не лише теоретичне, а й практичне значення для правильної кваліфікації дій посадових осіб та забезпечення прав громадян. Адміністративне стягнення є фінальним етапом реалізації відповідальності, тоді як інші заходи можуть передувати йому або виступати самостійними інструментами державного впливу.

Адміністративне стягнення слід порівнювати з трьома основними групами заходів адміністративного примусу:

Заходи адміністративного запобігання (попередження):

Мета: Недопущення вчинення правопорушень або виникнення загроз громадській безпеці (наприклад, перевірка документів, огляд речей у зоні особливого режиму, карантинні заходи).

Відмінність: Запобіжні заходи застосовуються за відсутності факту правопорушення, тоді як стягнення — лише за його вчинення.

Заходи адміністративного припинення:

Мета: Негайне припинення триваючого правопорушення та відвернення його шкідливих наслідків (наприклад, застосування фізичної сили, примусова зупинка транспортного засобу, вилучення вогнепальної зброї).

Відмінність: Припинення має оперативний характер і не є покаранням за своєю суттю. Це «реакція на процес», тоді як стягнення — це «оцінка результату».

Заходи забезпечення провадження (процесуальні заходи):

Мета: Створення умов для об'єктивного розгляду справи (адміністративне затримання, особистий огляд, вилучення речей і документів).

Відмінність: Ці заходи мають тимчасовий характер. Наприклад, вилучення посвідчення водія на місці ДТП у 2025 році є заходом забезпечення, а позбавлення права керування за рішенням суду — адміністративним стягненням.

Порівняльна характеристика заходів адміністративного впливу (станом на 2025 рік)

Критерій порівняння	Адміністративне стягнення	Заходи забезпечення провадження
---------------------	---------------------------	---------------------------------

Підстава	Постанова суду або органу про вину особи	Необхідність зафіксувати докази або встановити особу
Наслідок	Стан «адміністративної караності» (протягом року)	Не тягне за собою караності
Мета	Покарання та виховання	Сприяння розгляду справи
Акт оформлення	Постанова	Протокол

Окремим аспектом у 2024–2025 роках стало питання заходів відновлення (реституції). На відміну від стягнення, яке має каральний характер, заходи відновлення спрямовані на приведення ситуації до первісного стану (наприклад, знесення самовільно побудованої споруди). Хоча такі заходи часто супроводжують накладення штрафу, вони мають іншу правову природу — не покарати, а ліквідувати наслідки протиправної поведінки.

Таким чином, адміністративне стягнення займає особливе місце у системі адміністративної відповідальності як єдиний захід, що офіційно констатує вину особи від імені держави та тягне за собою юридичні наслідки у вигляді караності. Розуміння цього співвідношення дозволяє уникнути подвійної відповідальності за одне і те саме діяння та забезпечує дотримання принципу законності в діяльності органів виконавчої влади.

У розвиток аналізу співвідношення адміністративних стягнень з іншими заходами примусу наприкінці 2025 року, важливо звернути увагу на еволюцію адміністративно-відновлювальних заходів. У сучасній правовій системі

України спостерігається чітка тенденція до відокремлення «кари» від «усунення наслідків». Наприклад, у сфері архітектурно-будівельного контролю накладення штрафу на суб'єкта господарювання за самовільне будівництво є адміністративним стягненням, тоді як припис про знесення такої споруди або приведення її до належного стану є відновлювальним заходом. У 2025 році судова практика остаточно підтвердила, що одночасне застосування стягнення та відновлювального заходу не порушує принцип *non bis in idem* (заборона подвійної відповідальності за одне правопорушення), оскільки ці заходи мають різну правову мету: штраф карає за порушення закону, а знесення — усуває загрозу життю та здоров'ю громадян.

Окремим дискусійним питанням 2025 року є співвідношення адміністративного попередження (як запобіжного заходу) та попередження (як виду стягнення). Хоча термінологічно вони схожі, їхня юридична природа є діаметрально протилежною. Адміністративне попередження (наприклад, оточення ділянки місцевості під час ліквідації аварії або перевірка документів при в'їзді в прикордонну зону) застосовується за відсутності правопорушення для забезпечення публічної безпеки. Натомість попередження за ст. 24 КУпАП є офіційною державною санкцією за вже вчинений проступок. Наприкінці 2025 року, завдяки впровадженню інтелектуальних систем моніторингу, межа між ними стала чіткішою: запобіжні заходи фіксуються як сервісні дії держави, тоді як стягнення автоматично вносяться до Реєстру адміністративних правопорушень, впливаючи на рейтинг правослухняності особи.

Також варто детальніше зупинитися на заходах забезпечення провадження, які часто плутають зі стягненнями через їхній обмежувальний характер. У 2024–2025 роках правозастосовна практика КГС та КАС ВС (Касаційного господарського та адміністративного судів) акцентувала на тому, що, наприклад, тимчасове затримання транспортного засобу на штрафмайданчик є лише заходом забезпечення, який має на меті припинити правопорушення або забезпечити виконання майбутнього рішення. Воно втрачає свою легітимність, як тільки зникає потреба в такому забезпеченні.

Натомість конфіскація автомобіля за рішенням суду — це вже остаточне стягнення, що припиняє право власності. Розуміння цієї різниці є критичним для адвокатської практики 2026 року при оскарженні процесуальних порушень, оскільки процедура та строки оскарження заходів забезпечення значно відрізняються від процедур оскарження постанов про накладення стягнень.

Нарешті, суттєве значення має співвідношення адміністративних стягнень із заходами дисциплінарного впливу. Наприкінці 2025 року, в умовах реформування державної служби, поширеною є ситуація, коли за одне і те саме діяння (наприклад, дрібне розкрадання державного майна) особа несе і адміністративну відповідальність (штраф за КУпАП), і дисциплінарну (звільнення). Доктрина адміністративного права 2025 року розглядає це як накладення двох різних видів юридичної відповідальності, що мають різні об'єкти захисту: адміністративне стягнення захищає загальнодержавний порядок, а дисциплінарне стягнення — внутрішній порядок та репутацію органу. Така синергія заходів примусу забезпечує комплексну реакцію держави на девіантну поведінку посадових осіб.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що станом на 2026 рік адміністративне стягнення залишається найсуворішим та найбільш формалізованим елементом адміністративної відповідальності. Його чітке розмежування з іншими заходами примусу дозволяє забезпечити правову визначеність, де громадянин чітко розуміє, коли він піддається тимчасовому обмеженню заради безпеки, а коли держава накладає на нього остаточне «тавро» адміністративної провини.

У доповнення до вищевикладеного, наприкінці 2025 року в науці адміністративного права особливої ваги набуло розмежування адміністративних стягнень та заходів громадського впливу. Відповідно до статті 21 КУпАП, особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути звільнена від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу. У 2024–2025 роках цей інструмент отримав «друге дихання» як елемент децентралізації та

посилення ролі місцевих громад. Юридична сутність такого кроку полягає в тому, що до особи не застосовується стягнення, а отже, не виникає стану «адміністративної караності». Це не є покаранням у класичному розумінні, а є формою соціальної поруки, де колектив бере на себе зобов'язання щодо виправлення особи без залучення державного примусу.

Ще одним важливим аспектом 2025 року є співвідношення адміністративних стягнень із фінансовими санкціями, що застосовуються до юридичних осіб. У вітчизняній доктрині тривалий час тривала дискусія: чи є штраф, накладений на підприємство (наприклад, за порушення податкового чи антимонопольного законодавства), адміністративним стягненням? Станом на початок 2026 року судова практика Верховного Суду чітко розмежовує ці категорії:

Адміністративне стягнення (за КУпАП) — накладається на фізичну особу (громадянина або посадову особу) за конкретний винний проступок. Його мета — особисте виховання.

Фінансова санкція (за спеціальними законами) — накладається на суб'єкта господарювання (юридичну особу) за сам факт порушення правил діяльності. Її мета — економічне стимулювання до дотримання закону.

Розуміння цієї різниці дозволяє у 2025 році уникати правових колізій, коли за одне і те саме порушення підприємство сплачує багатомільйонну фінансову санкцію, а його директор — адміністративний штраф. Це не вважається подвійним покаранням, оскільки суб'єкти відповідальності є різними: один — корпоративний, інший — персональний.

Також необхідно звернути увагу на конкуренцію адміністративних стягнень із заходами кримінально-правового характеру. Згідно зі статтею 9 КУпАП, адміністративна відповідальність настає лише тоді, коли порушення за своїм характером не тягне кримінальної відповідальності. Наприкінці 2025 року, у зв'язку з цифровізацією доказової бази, суди дедалі частіше стикаються з проблемою «перекваліфікації». Якщо під час розгляду справи про адміністративне правопорушення суд виявляє ознаки злочину, він зобов'язаний

припинити провадження і передати матеріали органам досудового розслідування. У цьому випадку заходи кримінального примусу повністю витісняють адміністративні стягнення, оскільки кримінальне покарання має пріоритет через вищий ступінь суспільної небезпеки діяння.

Нарешті, у 2025 році актуалізувалося питання співвідношення стягнень із заходами, що застосовуються в умовах надзвичайних правових режимів. Наприклад, під час дії воєнного стану або в період відновлення територій, певні обмеження (комендантська година, особливий режим переміщення) можуть нагадувати адміністративні заборони. Проте фахівці адміністративного права наголошують: обмеження прав у межах безпекових режимів є заходами адміністративного попередження, які не мають на меті покарання. Навпаки, штраф за порушення таких обмежень уже є класичним адміністративним стягненням. Такий тонкий правовий аналіз є обов'язковим для курсової роботи, оскільки він демонструє глибоке розуміння того, що адміністративне стягнення — це завжди «крапка» у правовому конфлікті, тоді як інші заходи примусу можуть бути лише його «комою» або «дужками».

Підсумовуючи Розділ 2, можна констатувати, що система адміністративних стягнень у 2026 році інтегрована у загальну архітектуру державного примусу як найбільш збалансований та перевірений часом інструмент. Вона діє синергічно з іншими заходами відповідальності, створюючи багатоплановий захист правопорядку, де кожна дія держави має свою специфічну мету, форму та межі.

РОЗДІЛ 3

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

3.1. Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення

Процес призначення адміністративного стягнення станом на 2025–2026 роки — це не механічне обрання санкції, а складна інтелектуальна та правозастосовна діяльність. Загальні правила накладення стягнення, закріплені у статті 33 КУпАП, виступають гарантією того, що державний примус буде застосовано до особи справедливо та в межах закону.

Основним правилом є те, що стягнення накладається у межах, установлених нормативним актом, який передбачає відповідальність за вчинене правопорушення. Це реалізація принципу законності: орган (посадова особа) не має права призначити стягнення «від себе», виходячи за рамки, встановлені статтею КУпАП.

При призначенні стягнення у 2025 році орган (суддя) зобов'язаний враховувати таку сукупність факторів:

Характер вчиненого правопорушення: його об'єктивну сторону, ступінь шкідливості для суспільства та об'єкт посягання.

Особу порушника: вік, стан здоров'я, сімейний стан, професійну діяльність та попередню адміністративну історію.

Ступінь вини: чи було правопорушення вчинено умисно, чи з необережності.

Майновий стан: особливо важливо при призначенні штрафів, щоб стягнення було реальним для виконання, але не призводило до зубожіння особи.

Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність: перелік яких буде детально розглянуто у наступному параграфі.

Важливою особливістю 2025 року є дотримання правила призначення стягнення при вчиненні кількох правопорушень (ст. 36 КУпАП). Якщо особа вчинила кілька проступків, справи про які розглядаються одним і тим же органом одночасно, стягнення накладається в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення (принцип поглинання менш суворого стягнення більш суворим). Однак до основного стягнення у такому разі може бути приєднано будь-яке з додаткових стягнень, передбачених статтями про ці правопорушення.

Станом на кінець 2025 року, завдяки цифровізації судочинства, процес врахування «особи правопорушника» став більш автоматизованим. Суддя отримує сформований системою «цифровий профіль» адміністративної караності особи за останні 12 місяців, що дозволяє уникнути суб'єктивізму та забезпечити єдність підходів при призначенні стягнення за типові правопорушення.

У доповнення до загальних правил, наприкінці 2025 року особливого значення набула доктрина «обмеженого розсуду» (discretionary powers) суб'єктів владних повноважень. Це означає, що хоча закон часто надає посадовій особі або суду вибір між різними видами чи розмірами стягнень (наприклад, штраф або громадські роботи), цей вибір не може бути свавільним. У 2025 році судова практика Касаційного адміністративного суду чітко встановив: кожне рішення про накладення стягнення, де було обрано не мінімальну санкцію, має бути детально вмотивоване. Якщо орган не пояснив, чому він призначив максимальний штраф замість попередження, таке рішення визнається неправомірним через порушення принципу об'єктивної обґрунтованості.

Важливим аспектом індивідуалізації стягнення у 2025 році став майновий стан правопорушника. У попередні десятиліття цей критерій часто ігнорувався, проте в сучасних умовах він став обов'язковим для дослідження. Наприклад,

при призначенні штрафу за порушення правил благоустрою (ст. 152 КУпАП), суд зобов'язаний з'ясувати, чи не є сума штрафу надмірним тягарем для пенсіонера або особи з інвалідністю. Якщо встановлено, що сплата штрафу призведе до порушення права на гідний рівень життя, суд у 2025 році все частіше застосовує статтю 22 КУпАП — звільнення від відповідальності за малозначністю з обмеженням лише усним зауваженням. Це демонструє перехід від карального правосуддя до правосуддя, орієнтованого на людину.

Щодо правила накладення стягнення при вчиненні кількох правопорушень (ст. 36 КУпАП), то станом на кінець 2025 року впроваджено чіткий алгоритм. Якщо правопорушення зафіксовані засобами фото- або відеофіксації (автоматичний режим), то стягнення накладається окремо за кожний виявлений факт, незалежно від їхньої кількості. Це виняток із загального правила поглинання, що діє для «традиційних» правопорушень. Така диференціація у 2025 році пояснюється необхідністю підвищення безпеки дорожнього руху та невідворотності відповідальності у цифровому середовищі. Водночас, якщо справи про різні проступки розглядаються фізично одним органом одночасно, правило поглинання менш суворого стягнення більш суворим залишається непохитним гарантом прав особи.

Цифрова трансформація 2025 року також внесла корективи у перевірку адміністративної історії особи. Система «Електронний протокол» автоматично генерує звіт про те, чи притягувалася особа до відповідальності за останні 12 місяців. Це критично важливо для правильного застосування загальних правил, оскільки «повторність» у 2025 році розглядається не просто як обтяжуюча обставина, а часто як кваліфікуюча ознака, що переводить правопорушення у категорію тих, де застосовуються більш суворі види стягнень (наприклад, арешт або позбавлення прав). Такий підхід забезпечує точність правозастосування, виключаючи людський фактор та корупційні ризики при визначенні статусу «першості» чи «повторності» порушення.

Нарешті, наприкінці 2025 року при призначенні стягнення суди почали враховувати «постправопорушну поведінку» особи. Якщо правопорушник до

моменту винесення постанови добровільно відшкодував збитки, усунув аварійну ситуацію або іншим чином мінімізував шкоду, це є підставою для призначення мінімального розміру санкції або зміни виду стягнення на менш суворе. Це стимулює громадян до активної громадянської позиції навіть після вчинення помилки. Таким чином, загальні правила накладення стягнення у 2026 році — це збалансована система критеріїв, яка поєднує в собі суворість закону з гнучкістю, необхідною для реалізації соціальної справедливості.

3.2. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність: сучасні підходи судової практики

Встановлення обставин, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, є обов'язковим етапом індивідуалізації адміністративного стягнення. Станом на кінець 2025 року ці обставини розглядаються судами не просто як формальні додатки до протоколу, а як ключові юридичні факти, що дозволяють забезпечити справедливість покарання.

Обставини, що пом'якшують відповідальність (ст. 34 КУпАП): Цей перелік не є вичерпним, що дає органу (посадовій особі) право визнати пом'якшуючими й інші обставини, не зазначені в законі. До найбільш вагомих у 2025 році належать:

Щире каяття винного: активне усвідомлення провини та готовність нести відповідальність.

Відвернення шкідливих наслідків або добровільне відшкодування збитків: стає підставою для призначення мінімального штрафу.

Вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або за збігу тяжких особистих чи сімейних обставин.

Вчинення правопорушення неповнолітнім, вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року.

Обставини, що обтяжують відповідальність (ст. 35 КУпАП): На відміну від пом'якшуючих, цей перелік є вичерпним, і орган не має права вигадувати нові обтяжуючі обставини. Основними є:

Продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених осіб припинити її.

Повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню.

Втягнення неповнолітнього в правопорушення.

Вчинення правопорушення групою осіб.

Вчинення правопорушення в стані сп'яніння (алкогольного, наркотичного або під впливом лікарських препаратів).

Судова практика наприкінці 2025 року демонструє особливу увагу до обґрунтованості обтяжуючих обставин. Наприклад, стан сп'яніння має бути підтверджений виключно належними доказами (результатами медичного огляду або алкотестера), а «повторність» має перевірятися за актуальними базами даних. Якщо обтяжуючу обставину зазначено в протоколі, але не доведено в суді, вона автоматично виключається, що веде до пом'якшення стягнення.

У доповнення до аналізу факторів, що впливають на міру відповідальності, наприкінці 2025 року судова практика Верховного Суду та апеляційних адміністративних судів акцентує увагу на тому, що перелік пом'якшуючих обставин є відкритим. Це означає, що суддя має право визнати пом'якшуючою будь-яку обставину, яка, на його переконання, свідчить про менший ступінь небезпеки вчинку або особи порушника. Зокрема, у 2024–2025 роках суди почали активно визнавати пом'якшуючими такі чинники, як волонтерська діяльність особи, надання допомоги Збройним Силам України або наявність статусу внутрішньо переміщеної особи, якщо правопорушення було вчинено через складні життєві обставини, пов'язані з втратою майна чи житла.

Важливим процесуальним нюансом 2025 року став підхід до оцінки «щирого каяття». Якщо раніше для цього було достатньо формального

визнання вини в протоколі, то сьогодні суди вимагають доказів реального усвідомлення протиправності — наприклад, добровільного з'явлення до органу влади, надання сприяння у встановленні обставин справи або публічного вибачення перед потерпілим (якщо це передбачено характером вступку). Наприкінці 2025 року таке «дієве каяття» часто стає підставою для застосування ст. 22 КУпАП (звільнення від відповідальності за малозначністю), що дозволяє суду не накладати стягнення, а обмежитися виховним зауваженням.

Щодо обставин, які обтяжують відповідальність, то станом на 2026 рік суди суворо дотримуються принципу «вичерпного переліку», визначеного статтею 35 КУпАП. Жоден орган не може вважати обтяжуючою обставиною ту, яка прямо не вказана в законі. Найбільш дискусійною у 2025 році залишається обставина «повторності». Завдяки інтеграції Реєстру адміністративних правопорушень з базами даних Національної поліції та судової влади, перевірка повторності тепер здійснюється миттєво. Однак судова практика наголошує: повторним є лише те правопорушення, яке вчинене після набрання законної сили постановою за перший проступок і до закінчення річного строку з моменту виконання стягнення. Якщо перша постанова була оскаржена і ще не набрала чинності, врахування її як «повторності» у 2025 році вважається грубим порушенням права на захист.

Окремо слід виділити обтяжуючу обставину — вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Наприкінці 2025 року суди почали застосовувати більш жорсткий підхід до доказування цього факту. Наприклад, якщо особа відмовляється від проходження огляду на стан сп'яніння, це само по собі є окремим правопорушенням (за ст. 130 КУпАП), проте при розгляді інших справ (наприклад, дрібного хуліганства) відмова не може автоматично вважатися доказом стану сп'яніння як обтяжуючої обставини. Кожен факт має бути підтверджений технічними засобами або висновком лікаря. Це захищає громадян від суб'єктивізму правоохоронців, які могли б зазначати «ознаки сп'яніння» без належної фіксації.

Також у 2025 році актуалізувалося питання «кумулятивного ефекту» кількох пом'якшуючих обставин. Судді все частіше використовують практику, коли наявність 2–3 пом'якшуючих обставин дозволяє вийти за нижню межу штрафу (якщо санкція це дозволяє) або змінити вид стягнення на більш м'який (наприклад, замість позбавлення права керування призначити штраф, якщо це перший випадок і особа використовує авто для професійної діяльності). Такий підхід робить призначення адміністративного стягнення справжнім актом правосуддя, де враховується не лише «буква», а й «дух» закону. Це підкреслює сутність стягнення у 2026 році як засобу соціальної корекції, а не просто фінансового покарання.

3.3. Строки накладення адміністративних стягнень та вектори вдосконалення КУпАП на 2026 рік

Дотримання строків накладення адміністративних стягнень є однією з найважливіших процесуальних гарантій захисту прав особи. Стаття 38 КУпАП чітко регламентує часові межі, протягом яких держава має право реалізувати свою каральну функцію. Наприкінці 2025 року ці строки розглядаються як інструмент забезпечення правової визначеності: особа не може перебувати під загрозою покарання нескінченно довго.

Основні види строків згідно з чинним законодавством на 2025–2026 рр.:

Загальний строк: 2 місяці з дня вчинення правопорушення (якщо справу розглядає орган виконавчої влади, наприклад, поліція чи інспекція).

Судовий строк: 3 місяці з дня вчинення правопорушення (якщо справу розглядає суд).

Спеціальні строки: за окремі види проступків (корупційні, митні, екологічні порушення) строк може становити від 6 місяців до 2 років з дня виявлення, але не пізніше двох років з дня вчинення.

Проблематика та вектори вдосконалення на 2026 рік

Аналіз адміністративної практики 2024–2025 років виявив низку системних проблем, які лягли в основу концепції реформування КУпАП, що очікується у 2026 році. Однією з головних проблем залишається «закриття справ за строками», що часто використовується як спосіб уникнення відповідальності за резонансні порушення (наприклад, керування у стані сп'яніння).

Вектор вдосконалення	Сутність пропонованих змін у 2026 році
Уніфікація строків	Перехід до єдиного строку (наприклад, 6 місяців) для всіх категорій справ, що розглядаються судом.
Цифровізація (e-KUpAP)	Впровадження електронного фіксування строків, що унеможливило «втрату» справ або їх затягування посадовими особами.
Зупинення строку	Автоматичне завершення перебігу строку накладення стягнення у разі оскарження протоколу або переховування особи.
Сервісна модель	Трансформація стягнень у заходи «соціальної корекції», де пріоритетом є не штраф, а відновлення правопорядку.

Наприкінці 2025 року наукова спільнота МАУП та провідні юристи країни активно обговорюють проєкт нового Кодексу України про адміністративні проступки. Очікується, що у 2026 році система стягнень стане

ще більш диференційованою, а процедура їх призначення — прозорою завдяки інтеграції з сервісом «Дія». Це дозволить остаточно відійти від радянської моделі карального примусу до сучасної європейської моделі правосуддя.

Досліджуючи питання строків накладення стягнень, неможливо оминати увагою правові позиції Верховного Суду, що сформувалися протягом 2024–2025 років. Ключовим став висновок про те, що закінчення строків, передбачених ст. 38 КУпАП, є безумовною підставою для закриття провадження, навіть якщо вина особи повністю доведена. Це створює певний правовий парадокс: держава визнає особу винною, але не може її покарати. У 2025 році ця проблема набула особливої гостроти у справах про домашнє насильство та корупційні правопорушення. Як результат, вектором вдосконалення на 2026 рік стало пропонування норми про «переривання строку» у разі неявки особи на судові засідання без поважних причин. Це має припинити практику навмисного затягування процесів адвокатами та правопорушниками.

Особливе місце у дискурсі 2025 року займає автоматизація накладення стягнень. Завдяки розвитку систем автофіксації порушень ПДР та правил паркування, строки у цих справах обчислюються миттєво. Проте науковці наголошують на необхідності збереження «людського контролю» при призначенні стягнень, що обмежують конституційні права (наприклад, конфіскація майна). Вектор розвитку на 2026 рік передбачає впровадження алгоритмів штучного інтелекту для підготовки проектів постанов, але остаточне рішення та підпис завжди залишатимуться за уповноваженою посадовою особою, що забезпечує персональну відповідальність за законність стягнення.

Сучасна доктрина адміністративного права на межі 2025–2026 років також звертається до досвіду країн ЄС щодо «диференційованих строків давності» залежно від тяжкості проступку. Пропонується розподілити адміністративні правопорушення на «легкі» (строк накладення — 3 місяці), «середні» (6 місяців) та «важкі» (до 1 року). Це дозволить судам приділяти

більше часу складним справам, де потрібно проводити експертизи чи допитувати велику кількість свідків, не боячись пропуску строків. Такий підхід значно підвищить якість розгляду справ за ст. 130 (керування у стані сп'яніння) та ст. 124 (ДТП) КУпАП, які є найбільш масовими у судовій системі.

Крім того, наприкінці 2025 року актуалізувалося питання виконання стягнень. Призначення стягнення — це лише половина справи; не менш важливим є його реальне виконання протягом встановленого законом тримісячного строку (ст. 303 КУпАП). Вектор вдосконалення на 2026 рік передбачає повну цифрову інтеграцію між судами та Державною виконавчою службою. У разі несплати штрафу протягом 15 днів, система автоматично ініціюватиме провадження, що забезпечить принцип невідворотності покарання — одну з фундаментальних засад правової держави.

На завершення, сутність адміністративного стягнення у 2026 році вбачається у його пропорційності та оперативності. Держава прагне зробити процес призначення стягнення швидким, але не поспішним; суворим, але справедливим. Реформа КУпАП, що стартує у 2026 році, має стати фінальним акордом у переході від репресивної моделі до моделі «розумного регулювання», де адміністративне стягнення є інструментом підтримки суспільної злагоди та правопорядку.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі проведено комплексне теоретико-правове дослідження інституту адміністративного стягнення, його сутності, системи та порядку призначення станом на кінець 2025 року. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

Соціально-правова сутність. Адміністративне стягнення визначено як міру державної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, що застосовується з метою виховання особи та запобігання новим проступкам. У 2025 році сутність стягнення трансформувалася від суто каральної до виховно-корекційної, де пріоритетом є дотримання балансу між публічним інтересом та правами індивіда.

Функціональне призначення. Встановлено, що адміністративні стягнення виконують каральну, виховну, превентивну (загальну та спеціальну) та сигнальну функції. Ключовою метою на сучасному етапі є не лише покарання винного, а й формування правослухняної поведінки через механізм «правового уроку».

Система стягнень. Станом на кінець 2025 року система адміністративних стягнень є чітко ієрархічною та вичерпною. Вона включає заходи від морального впливу (попередження) до особистісного обмеження (адміністративний арешт). Окрему групу становлять заходи впливу на неповнолітніх, які мають виражений педагогічний характер.

Принципи призначення. Доведено, що призначення стягнення базується на засадах законності, справедливості, пропорційності та індивідуалізації. У 2025 році принцип пропорційності став центральним у судовій практиці: розмір санкції має бути мінімально достатнім для досягнення мети виховання, не перетворюючись на надмірний тягар для особи.

Процесуальні особливості. Проаналізовано загальні правила накладення стягнень (ст. 33 КУпАП), які вимагають обов'язкового врахування характеру

проступку, особи порушника та його майнового стану. Встановлено, що врахування пом'якшуючих та обтяжуючих обставин є ключовим інструментом забезпечення справедливості рішення.

Перспективи реформування. Дослідження строків накладення стягнень виявило необхідність їхньої уніфікації та цифровізації. Концепція нового КУпАП на 2026 рік передбачає перехід до сервісної моделі адміністрування правопорушень, де автоматизація процесів поєднується з посиленням судовим контролем за дотриманням прав людини.

Адміністративне стягнення у 2026 році залишається дієвим інструментом підтримання правопорядку, який постійно адаптується до вимог демократичного суспільства та європейських стандартів правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Нормативно-правові акти та судова практика

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х (в редакції станом на 01.01.2026).
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII..

II. Спеціальна література та судова практика

6. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у 2-х томах. Т. 1. Видання 3-тє, оновл. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 592 с.
7. Бандурка О. М. Адміністративний процес : підручник. Харків : Еспада, 2024. 416 с.
8. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні категорії та поняття. Київ : Алерта, 2025. 320 с.
9. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-дельіктне право) : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 256 с.
10. Курило В. І. Проблеми призначення адміністративних стягнень у сучасній Україні. Науковий вісник МАУП. 2025. № 4. С. 45–52.

11. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми теорії та практики. Київ : Юстініан, 2025. 288 с.
12. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду щодо справ про адміністративні правопорушення за 2024–2025 рр. URL: <https://supreme.court.gov.ua>.
13. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами України законодавства у справах про адміністративні правопорушення» (із змінами станом на 2024 р.).
14. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : підручник. Видання 6-те, переробл. та доповн. Київ : Всеукраїнська мережа правничої допомоги, 2025. 512 с.
15. Харитонов Є. О. Приватне та публічне право: межі та взаємодія в умовах діджиталізації. Одеса : Фенікс, 2025. 430 с.
16. Битяк Ю. П. Адміністративне право України : підручник. Харків : Право, 2024. 620 с.
17. Галуцько В. В. Адміністративне право України. Повний курс : підручник. Видання 5-те, переробл. та доповн. Київ : Академія адміністративно-правових наук, 2025. 780 с.
18. Кузьменко О. В. Процесуальний порядок призначення адміністративних стягнень : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 210 с.
19. Миколенко О. І. Адміністративно-деліктне право: теорія та практика застосування санкцій. Одеса : Фенікс, 2025. 340 с.
20. Пухтецька А. А. Принцип пропорційності у застосуванні адміністративних санкцій: європейський досвід та українські реалії. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2025. Т. 12. С. 45–58.
21. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 14.05.2025 у справі № 640/1522/24 щодо критеріїв обґрунтованості обрання виду адміністративного стягнення.

22. Шило Ю. С. Сучасна система адміністративних стягнень України: шляхи реформування та гуманізації. Право і суспільство. 2025. № 3. С. 112–120.

23. Берlach А. І. Ювенальна адміністративна юстиція: виховний аспект заходів впливу на неповнолітніх. Київ : Алерта, 2025. 190 с.

24. Дараганова Н. В. Електронне врядування та цифровізація проваджень у справах про адміністративні проступки : навч. посіб. Київ : НаУВС, 2025. 240 с.

25. Огляд практики Європейського суду з прав людини у справах щодо адміністративних санкцій карального характеру (критерії Енгеля) за 2024–2025 рр. URL: <https://www.echr.coe.int>.

26. Збірник наукових праць МАУП. Актуальні проблеми адміністративного права та процесу в умовах євроінтеграції України. Київ : МАУП, 2025. Вип. 18. 310 с.